

**MEHMET RAGIP KARCI'NIN YENİ BİR SEVDA SÜLEYMAN'I ESERİNDE GELENEĞİN
İZİNİ SÜRMEK
Merve DİNÇARSLAN***

Öz: Türk edebiyatında süregelen “gelenek kavramı ve gelenekten yararlanma” meselesi, özellikle Tanzimat döneminden Cumhuriyet dönemine kadar bir sorun haline gelmiştir. Söz konusu dönemlerde gelenekten beslenenler kadar, geleneğe karşı çıkan yazarlar da mevcuttur ve günümüz yazarları arasında hâlâ birçok yazar geleneği yaşatmaktadır. Tartışmalı bir kavram olan gelenek, her dönem de farklı etkiler göstererek şekillenmiştir. Gelenekten yoğun olarak beslenen ve onu kendine özgü bir şekilde yaşatan son dönem şairlerinden biri de Mehmet Ragıp Karcı (1945-2020)'dir. Mehmet Ragıp Karcı, divan şiiri, halk şiiri ve folklorik birikimi ile çağdaş Türk şiirinde geleneği başarı ile yorumlayan ve modern çağda yaşatan şairler arasındadır. Bu çalışmada Mehmet Ragıp Karcı'nın toplu şiirlerini kapsayan *Tut Elimden Düşmeyeyim* (1998-2006) kitabında yer alan *Yeni Bir Sevda Süleymani*'nda Türk şiir geleneğinin izleri araştırılacaktır. İlk olarak geleneğin tanımı ve Türk şiirinde gelenek unsurlarının hangi çerçevede alındığına dair tespitler yapılacaktır. Gerek divan şiiri gerek halk şiiri, gerek folklorik birikim ve İslami motiflerin, Karcı'nın şiirlerindeki yansımaları ve etkileri ortaya çıkarılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şiir, Gelenek, Divan şiiri, Halk şiiri, İslami motifler, Mehmet Ragıp Karcı.

TRACING TRADITION IN MEHMET RAGIP KARCI'S YENİ BİR SEVDA SÜLEYMAN

Abstract: The concept of "tradition and benefiting from tradition" in Turkish literature has become a problem, especially from the Tanzimat period to the Republican period. There are writers who oppose the tradition as well as those who benefited from the tradition in the mentioned periods, and many writers still keep the tradition alive among today's writers. Tradition, which is a controversial concept, has been shaped by showing different effects in each period. Mehmet Ragıp Karcı (1945-2020). Is one of the last period poets who is heavily nourished by tradition and kept it alive in his own unique way. Mehmet Ragıp Karcı is among the poets who successfully interpret the tradition in contemporary Turkish poetry with his divan poetry, folk poetry and folkloric knowledge and keep it alive in the modern age. In this study, traces of Turkish poetry tradition will be investigated in *Yeni Bir Sevda Süleymani*, which is included in Mehmet Ragıp Karcı's book *Tut Elimden Düşmeyeyim* (1998-2006). Which includes his poems. First, the definition of tradition and the framework in which the elements of tradition are taken in Turkish poetry will be determined. The reflections and effects of both Divan poetry, folk poetry, folkloric accumulation and Islamic motifs in Karcı's poems will be revealed.

Keywords: Poetry, Tradition, Divan poetry, Folk poetry, Islamic motifs, Mehmet Ragıp Karcı.

* Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, ORCID ID: 0000-0003-3612-8041, mervedincarslan123@gmail.com.

Giriş

Gelenek, kullanım alanı çok çeşitli ve geniş olduğu için farklı tanımlamalara yol açmaktadır. Gelenek dendiğinde genellikle geçmişten günümüze atalarımızın izinde, nesilden nesile aktarılan çeşitli kalıplaşmış davranış biçimleri veya kültür aktarımı akıllara gelmektedir. Her kesimin ve her kültürün geleneği kendine özgü olmakla beraber, her geleneğin tanımı da öznel olup, değişebilmektedir. Cevat Akkanat *Gelenek ve İkinci Yeni* (2000) başlıklı yüksek lisans tezinde geleneği şu şekilde aktarmaktadır: “Sözlük karşılığı (...) “Bir toplulukta, zaman içinde meydana gelen kültür birikiminin neticesi olan her şey” karşılığının yanı sıra, “sözlü nakille geçen şeyler” karşılığını da vererek daha genel bir tablo çizer. *Osmanlıca Lügat'te ise kavramın eş anlamlısı olan “anane”ye verilen ilk karşılık: “Rivayet, gelenek” şeklindedir*” (Akkanat, 2000: 1-2).

Tartışmalı bir kavram olan gelenek, kimi yazarlarca özümsemesi gereken kutsal bir gerçekken, kimilerince bir ayak bağı niteliğindedir. Gelenek, kavram olarak birden fazla alanı etkilemektedir. Sadece edebiyatta değil; resim, halkbilim, felsefe, sosyoloji ve müzik gibi çeşitli alanlarda da anlam kazanmıştır. Geleneğin kesin veya belli bir kuralı yoktur. Halkın yasalara bağlı olmadan köklerden gelen bir saygı ile “âdet veya örf” yerine uyguladıkları birikim diyebiliriz. Murat Tan, kavramı, “Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar, anane” olarak açıklar (2017: 100).

Gelenek, geçmiş ile şimdiki zaman arasında devamlılık duygusu verir ve kapsam olarak eski ile özdeş olmasını sağlar. Nihayetinde gelenekten uzak bir gelecek nesil de düşünülmemelidir. Muhsin Macit, *Gelenekten Geleceğe* (1996) kitabında “Gelenek, ülkemizde yaşanan bilinç kopmasını, hafıza kaybını yeniden onarma çabasıdır” (1996: 63) der. Geleneğin basit bir şekilde elde edilemeyeceğini söyleyen Eliot, “Gelenek ve Şair” başlıklı yazısında geleneğin hiçbir gayret sarf etmeksizin elde edilemeyeceğini ve bu elde etme çabasının da tarih şuurunu geliştirmekle mümkün olacağını söylemektedir. Tarih şuurunun ise sadece geçmişini bilmek ile değil, onun hal’de var olduğunu fark edebilmektir. Buradaki hal, tarih şuru olan şairlerin sadece kendi zamanının şuurunu ifade etmemesidir. “[...] Geçmiş’in ‘hal’ içinde varlığını hissetmek kadar ebediyeti, sınırsız, sınırlı olanda yani bugünde bulmak, bu beraberliği hissedebilmek bir yazarı gelenekçi yapar. Aynı zamanda bir yazarın içinde yaşadığı zaman ve mekânın yani çağdaşlığının keskin bir şekilde şuurunda olmasını sağlayan şey budur” (Balık, 2016: 4-5).

Kaynağını mazmunlardan ve ilahi öğretilerden alan divan şiiri geleneği, 11. yüzyıldan, 1860'a kadar düz yazı ve şiir türünde eserler verilen köklü bir edebiyat geleneğidir. İslam, Arap ve Fars kültürlerinden etkilenecek gelişen divan edebiyatı, şiir ağırlıklı bir edebiyattır. Geleneğin bir parçası haline gelen divan şiiri, Tanzimat ile beraber sekteye uğramış ve yenileşme ile geri plana atılmak istenmiştir. Yeni Türk şiirine karşı, eski Türk şiiri olarak adlandırılan, "divan şiiri ve halk şiiri" bu dönem içerisinde çeşitli reddedişler ve itirazlar ile karşı karşıya kalmıştır. *"Namık Kemal'den başlayarak birçok sanatçı divan edebiyatını, toplumsal, insanî gerçekçi, yaşamsal olmamakla; hayalî, kalıpsal, kuralcı ve simgesel olmakla suçlamıştır"* (Balık, 2016: 6).

Cumhuriyet dönemi aydınları, Batı yoluyla inşa ettikleri yeni edebiyata karşılık Divan şiirini kabul etmemişlerdir. Halk şiiri ve divan şiiri geleneğini reddeden ve uzaklaşanlar kadar, devam ettiren ve günümüz şiirlerine uyarlayan yazarlarımızda sayı olarak çoktur. Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında ortaya çıkan millileşme hareketinin devamı niteliğinde olan Beş Hececiler, kaynaklarını halk kültüründen, folklorik unsurlardan alan ve şiirlerinde geleneği yansıtan bir toplulukken, eski şiiri benimsememektedirler. 1940'lı yıllarda ortaya çıkan Garipçiler, kırılma noktası olarak geleneğe dair bütün unsurları reddeden, sıradan insanlar, sıradan hayatlar ve gündelik olanı şiire sokma gibi kavramlar ele almışlardır. Serbest şiirin savunucusu olan Garip akımı, vezin, kafiye, nazım şekillerinde de kurallara bağlı kalmamışlardır.

1920 ile 1960 yılları arasındaki Nazım Hikmet öncülüğünde oluşan Toplumcu Gerçekçi Şiir anlayışına göre: *"Toplumcu gerçekçiler "geleneğe" kavramını şiirin biçimsel sorunsalı olarak değerlendirmekten öte bir bütün halinde insan hak ve hürriyetlerini kısıtlayan sınırlılıklar olarak görmüş; eskimiş bir zihniyet alanı olması ve toplumsal yaşamda aksayan pratiklerin tarihselliği bağlamında eleştirmişlerdir"* (Öner, 2016: 350). Nazım Hikmet'ten sonra gelen isimler de yine bu düşünceyi sürdürmeye devam etmişlerdir.

1950 yıllarından sonra Garip akımına karşı çıkan İkinci Yeni hareketinin geleneğe bakış açısını Cemal Süreya'nın "Folklor Şiire Düşman" sloganı ile tanırsak da bu düşünce İkinci Yeni akımı için genelleme yapılmış bir ön yargı olabilir. *"İkinci Yenicilerin geleneğe bakışında bütünüyle bir ortaklık olmadığı gibi bu anlayışın geleneği bütünüyle reddettiği de söylenemez. İkinci Yenicilerin en mühim eğilimlerinden biri, geleneğe dâhil bütün geçmişe; aşk dâhil her ayrıntısıyla şimdiye, özetle şiire dair her unsura ironi, imge ve birey merkezli bakan bir söyleme biçimine sahip olmuşlardır"* (Öner, 2016: 350). İkinci Yeni şiir anlayışı, bütün bir geleneğe savaş açmayıp, onunla da bir ilişki kurmamaktan yanadır.

İkinci Yeni şiir anlayışında biçimden ziyade anlam ve anlaşılma üzerine düşünen Sezai Karakoç ve Cemal Süreya'yı örnek olarak ele alabiliriz. Sezai Karakoç, geleneğe bağlı, şiir ve medeniyet arasında bağlantı kuran bir şairdir. Divan şiirinden genellikle kültür ve düşünce bağlamında beslendiğini söyleyebiliriz. Şair, eski şiirin özünü ve geleneği şiirlerine uygulamakta oldukça başarılıdır. Halef Nas, *Modern Türk Şiirinde Geleneğin İzleri* (2006) tezinde Sezai Karakoç'un geleneğe bakışını şu şekilde aktarmaktadır: "*Sezai Karakoç için yeni olmak "eski"nin sırrını bulmaktır. Ona göre eski ölmezlik sırrına ermiştir. Şair de bu ölümsüzlüğü arayan kişidir*" (Nas, 2006: 151). Sezai Karakoç, yeninin var olabilmesi için bile eskiye bağlılığın olması gerektiğini ifade ederken medeniyetin Batı'dan geldiğini kabul etmez, zaten Doğu'da var olduğunu söyler. Gelenekten yararlanırken, taklitten uzak durmak ve geleneği olduğu gibi almak yerine, onu kendi yöntemleri ile şiirlerine gerektiği düşüncesini taşır.

Divan edebiyatından sonra geleneğin şekillenmesinde önemli bir kaynak olan Halk edebiyatında ise koçaklamalar, maniler, türküler, güzellemeler gibi folklorik özellikler taşıyan türler mevcuttur. Macit Balık folklor ve şiir bağlantısını şöyle anlatmaktadır: "*Folklorik unsurların, sözgelimi bir dizenin, bir dörütlüğün hatta bir destanın, bir anlamda kamulaşarak, dilden dile aktarılaraq şimdiye ulaşması ve çağdaş metinlerde yeniden yaratılışı da Türk şiirinde geleneğin yansımalarının farklı bir cephesini oluşturur*" (Balık, 2016: 7).

Türk şiirinde "yeni" ya da "yenileşme" kavramını geleneğe bakış sorunsalından da değerlendirmek mümkündür. Edebiyat tarihinde yapılan tasniflerde gelenek kavramına bakış, şiir akımları, topluluk ya da hareketlerinin genel özelliklerini ortaya koymada temel referans noktalarının başında gelmektedir (Öner-Balık, 2018: 178). Bu açıklamalar doğrultusunda çağdaş Türk şiirinde gelenekten yararlanan, şiirlerinde geleneği kendilerine göre yorumlayanların sayısı da az değildir. Yahya Kemâl, Asaf Hâlet Çelebi, Nâzım Hikmet, Sabahattin Ali, Turgut Uyar, Metin Altıok, Behçet Necatigil, İlhan Berk, Sezai Karakoç, Hilmi Yavuz, Enis Batur, Ali Günvar, Ebubekir Eroğlu, Attila İlhan, Hüsrev Hatemi, Beşir Ayvazoğlu, Murathan Mungan ve makalemizin ana konusunu temsil eden Mehmet Ragıp Karcı, geleneği kendine özgün yaşatan isimler arasındadır (Balık, 2016: 7).

1. Mehmet Ragıp Karcı'nın Geleneğe Bakışı

Mehmet Ragıp Karcı, halk şiirinden, divan şiirinden, folklorik unsurlardan ve İslami motiflerden beslenmesi ile geleneği modern çağda yaşatan şairlerden biridir. Karcı'nın geleneğe ilgisi çok küçük yaşlarda başlamıştır. Ortaokul dönemlerinde tarih öğretmeninini teşvikiyle okuduğu kitaplar arasında, Hz. Ali Cenklere, Hayber Kalesi Cengi, Şahmeran, Emrah ile Selvihan

destanları gibi eserleri okuyarak şiir haznesini doldurduğunu söylemiştir. Karcı ayrıca; iyi bir bağlama ustası, yapımcı-belgeselci, Osmanlı Türkçesine hâkim olması, türkü söylemesi ve aynı zamanda saz yapmasıyla çok yönlü bir kişiliğe sahiptir. Osmanlı Türkçesini çok iyi bilen Karcı, uzun süre Türkiye Yazarlar Birliğinde genç nesillere Osmanlı Türkçesi eğitimi vermiştir. Geleneğine bağlı bir yaşam sürdüren Karcı, sanatının her köşesinde, özellikle şiirlerinde bu bağlılığı yansıtmıştır. Karcı'nın yeteneği sadece Osmanlı Türkçesi bilmesi ile sınırlı değildir. İlgisini Türk kültürünün pek çok alanına yayan Karcı, aynı zamanda Alevi kültürü ile ilgili bilgileriyle, "Alevi Dedesi" sıfatını almıştır. Bu hikâyeyi Mustafa Karadağlı ile Mehmet Ragıp Karcı'nın bir röportajından almaktayız:

Alevî dedeliği meselesi garip bir maceradır. Bir Alevî cemi öncesi cem âdâbıyla ilgili olarak bir iki söz etmem sonucunda, Alevî zannedilmemle ilgilidir. Temeli bir yakıştırmadır. Biraz da TRT'de Kameraman olarak çalışırken, kameramanlık dışında bir makam talebime karşı tedbir olarak üzerime yapıştırılmış bir yaftadır. Bu ithamı da Alevî tabirinin imâ ve ihtar ettiği isimden dolayı da red gibi bir itirazımız yoktur (Karadağlı, 2020).

İnanç, hoşgörü, ilim ve geleneğe karşı birikimi ile Karcı, yukarıda görmüş olduğumuz birçok örneğin temsiliyetini üstlenmiştir.

Oldukça mütevazı bir kişiliğe sahip olan Karcı'nın gelenek anlayışı, medeniyeti temsil etmektedir. Gelenekten yararlanırken birebir alıp tekrar veya taklide düşmeyen Karcı, geleneği şiirlerinde kendi özgünlüğü ile işlemektedir. Karcı'nın şiirlerindeki folklorik birikimin aileden geldiğini söylemek yanlış olmaz. Siverek doğumlu olan Karcı, yine Mustafa Karadağlı ile yaptığı röportajında bu konu hakkında şu şekilde bilgi vermiştir:

Aileden gelen folklorik birikim derken Siverek'le ilgili bilgilerimden söz ediyorsanız, her Siverekli gibi benim de toprağımın deyimleri, sevda sözleri, hattâ tabirimi mazur görün sövme sözlerini bile aziz bir hatıra olarak sakladım. Elimde Siverek'le ilgili birçok deyim ve söz vardır. Eşimle bazı tespitleri bile o kelime ve deyimlerle yaparız. Bu durum beni toprağımdan uzakta da olsam, sıla-yı rahm üzere olmamı sağladığı için diri kalmama yardım ve yataklık ediyor (Karadağlı, 2020).

"Sıla-yı rahm" ile Karcı'da kastedilen, doğduğu yere bağlılığı ve oradaki hemen her folklorik özelliğe aşinalığı ile uzak mesafeleri ortadan kaldırarak, toprağına olan bağı dile getirmiştir.

Karcı'nın şiirlerinde; gerek divan şiiri etkisi, halk şiiri - folklorik birikim, gerekse İslam inancından alınan gelenek unsurlarına rastlamak mümkündür. Günümüz şair ve yazarlarından olan Osman Özbahçe'nin, Mehmet Ragıp Karcı şiirleri için yorumu şu şekildedir: *"Mehmet Ragıp Karcı'nın hem şiirinin, hem de ses yapısının arka planında divan şiiri ve halk şiiri vardır. Mehmet Ragıp Karcı sözü dalgalandırarak tevarüs ettiği bir sesi çoğaltmaktadır. Bu işleme bir teknik gözüyle bakılabilirse, bu tekniği günümüz şiirinde en başarılı kullanan şair Mehmet Ragıp Karcı'dır"* (Özbahçe, 2020). Osman Özbahçe'nin de belirttiği gibi Karcı, Türk şiir geleneğinin iki ana damarından beslenmesinin yanı sıra İslami motiflere de şiirlerinde yer vermektedir. *"Şiir sanatında bir melâli yakalamak lazımdır"* sözünü şiar edinen Karcı'nın etkilendiği birçok alan ile beraber Osmanlı Türkçesine ilgisi ve vakıf oluşu göz ardı edilemez bir gerçektir. Yine Mustafa Karadağlı ile yaptığı röportajda Osmanlı Türkçesi ile olan münasebetini şöyle aktarmıştır:

Osmanlıca meselesi önemli bir meseledir. Sebebi şudur: Osmanlıca dediğimiz dil bir lisan olmaktan ziyâde bir medeniyet idrâkini ima ve ihtar ettiği için önemlidir. Hiçbir lisan konuşulduğu kavmin dininden mücerred olarak düşünülemez. Osmanlıca sadece kelimeler manzumesi olarak bile bizim hangi dine mensup olduğumuzun beyyinesi olarak karşımızda durmaktadır. Osmanlıca sadece Türkçe değildir. Hem Arapça'dır, hem Kürtçe'dir, Hem Lazcadır, hem Zazaca'dır. Hatta ihâta ettiği bütün kavimlerin payı ve emeği olan bir hayat macerasıdır (Karadağlı, 2020).

Karcı, yenileşmenin ve medeniyetin kökenlerinin Batı'da değil, kendi öz topraklarımızla, öz değerlerimizle olacağını sinyali vermiş ve günümüz insanının yaşadığı hayat içindeki konumunu ve tavrını kendi özgünlüğü ile işlemiştir. *"Entelektüel olmak için şart olup olmadığının cevabı da sanırım bu anlattıklarımın içinden çıkarılabilir. Çünkü aydın dediğimiz insan toprağa dikilmiş, ancak beslenmek için topraktan emeceği dudağı olmayan bir kuru dal değildir"* (Karadağlı, 2020). Karcı bu yönüyle daha çok İkinci Yeni şiirine yaklaşmıştır. Hatta Mehmet Atilla Maraş'ın yorumuna göre, İkinci Yeni akımının iki usta şairi, Sezai Karakoç ve Cemal Süreya'yı çok sevmiştir.

Karcı'nın gelenekle ilişkisi sadece bunlarla sınırlı değildir. Çok iyi türkü bildiğini, söylediğini ve hatta türkü dinleme alanında kendini geliştirdiğini daha önce de söylemiştik. Öyle ki Karcı, *Türkü Dinleme Kılavuzu* (1999) adında bir eser çıkarmıştır. Şiir ve müzik arasında ince bir çizgi sürdüren Karcı'nın türküler ile arasında yadsınamaz bir bağ söz konusudur. Geleneğin hem şiir hem musiki açısından kendisini etkilediğini söyleyebiliriz. Zira, Osman Özbahçe'nin *"Kitaplarınıza almadığınız şiir veya şiirleriniz var mı?"* sorusuna Karcı, şu yanıtı verir:

Var tabii. Yani hatta ortaya çıkmasına kıyamadığım şiirlerim var. Benim şiirlerimi herkesin okumasını istemem. Çok yakın akrabalarımın bile ihtimal anlamazlar, ihtimal merak etmezler beni anlamazlar diye vermediğim oldu. Benim yüz tane kitabım olsa da yüz okuyucum olsa. Önemli olan okuyucu. Benim birkaç tane okuyucum var, hatta hayatta olmayan okuyucularım var. Çok hayal kurarım ben. Mesela akşamları Pir Sultan Abdal'la otururum, Kazak Abdal'la oturum, bazen Fuzuli ile otururum kendi aramızda bir şeyler söyleşiriz. Keşke onları okuyabilseydim şiirimin içinde diye (Özbahçe, 2020).

Okur kitlesinin azlığına ya da çokluğuna önem vermeyen Karcı, daha çok anlayarak ve hissederek özlü bir biçimde okunmasına dikkat çekmiştir. “Beni anlamaz diye vermedim birçok şiirimi” derken de anlaşılmayı beklediğini göstermiştir. Hayal gücünün sınırları olmayan Karcı; Fuzuli, Pir Sultan Abdal, Kazak Abdal gibi halk ve divan şiirinin önemli isimleri ile münasebetini aktarmıştır. Bu önemli ayrıntı aslında Karcı'nın gelenekten yararlanma biçiminin tüm şifrelerini açmaktadır. Karcı'nın kendisinin de belirttiği gibi hakikaten şiir ile münasebeti farklıdır. O, “şiir yazılmaz, söylenir” poetikası ile şiirlerini yazmıştır. “Keşke herkes okumasa şiirlerimi. Dinleyen söyleyenden arif olmak gerekir. Benim şiirimi okuyanın idrak sahibi olması gerekir” (Özbahçe, 2020) diyen Karcı, dinleyenin yani okuyucunun, şairin ne demek istediğini yüksek bir idrak ile alımlaması gerektiğini ifade etmiştir. “Şiir, bizim bindiğimiz bir at, ya da herhangi bir şey üzerine oturduğumuz bir hayal. Gördüğümüzün ötesini ima eden, bazen ihtar eden, bazen haber veren, bir şey şiir meselesi. O yüzden yazılmaz, söylenir şiir. Kendi geldi mi dürtüyor zaten adamı ben geldim diye. Kendi haline bırakmak lazım” (Özbahçe, 2020). Karcı, şiirde mesaj vermek yerine anlatmak istediğini ima ile vermeye çalışır.

Karcı, Osman Özbahçe ile söyleşisinde, dil meselesine de değinmiştir. Yerli dili kullanmaya özen gösteren Karcı:“Dilimi de içimle kendi melalimle, türkülerde ima edilen melâlle inşa etmeye çalışıyorum. Melâl dediğimiz şey, Allah'ın kullarından söz aldıktan sonra beni unutmaları diye verdiği bir duygudur. Ben melâlle biraz idare etmeye çalışıyorum kendimi” (Özbahçe, 2020). Dili ile birleştirdiği türkülerini, İslami duyarlılıkları ve melâli yani hüznünü kendi özgünlüğü ile sunmuştur. Hüznünü türküler aracılığıyla dili ile birleştirmiş ve kendi kadim şiirini ortaya koymuştur.

Geleneğe dair birçok alandan yararlanan Karcı'nın *Yeni Bir Sevda Süleymanı* (1986) kitabındaki şiirlerinde gelenekten aldığı birikiminin yansımalarını örnekleri ile görmek adına divan şiiri etkisi, İslami motifler ve halk şiiri etkilerini alt başlıklarda ayrı ayrı göstermeye çalışacağız.

1.1. Divan Şiiri Etkisi

Geleneksel malzemeden yararlanırken bunu kendi özüne ve şiirine sindiren Karcı “Benim Kadim Şiirim” dediği şiirlerini icra ederken, divan şiir geleneğinden büyük ölçüde yararlanmıştı. O, 1960 kuşağının şairi olsa da “Kalıplaşmış- klişeleşmiş” olarak görülen divan edebiyatı geleneğine sırtını dönmemiş ve bu geleneği tıpkı diğerleri gibi ustalıkla şiirlerine yansıtılmıştır. Öyle ki, Karcı’nın eski şiirle olan muhabbetini kullandığı gündelik üslubunda ve şiirlerinde yoğun olarak görmekteyiz. Karcı’nın *Yeni Bir Sevda Süleymanı*’n da yer alan “Süleyman” ismi ile birçok çağrışım yapabilmek mümkündür. Burada divan şiiri etkisinde ele aldığımız Süleyman’ı kesin olarak bilmek mümkün değildir. Buradaki “Süleyman” herhangi bir imge de olabileceği gibi kanaatimize göre peygamber Süleyman ya da halkın kolektif hafızasında yer tutan Anadolu Selçuklu Devleti’nin kurucusu Süleyman Şah da olabilir. Ucu açık bu “Süleyman” meselesini Karcı’nın şiirlerine göre çıkarılacak imalar üzerinden vermeye çalışacağız. Öyle ki Karcı’nın şiirlerinde belirgin olarak kendini hissettiren o sevda Süleyman’ı Hz. Süleyman olarak düşünülebilir.

Divan şiirinde güç ve iktidarın sembolü olan Süleyman peygamber, dünyadaki saltanatı, rüzgâra, insanlara ve cinlere hükmetmesi, rüzgârların onun tahtını taşıması ve yedi iklimi ona gezdirmesi, hayvanlarla konuşabilmesi, üzerinde “ism-i a’zam (Allah’ın en büyük ismi)” yazılı olan ve kendisine bu güçleri veren yüzüğü (hâtem, mühr), doğru karar alma meziyetine sahip olan Âsaf’ı kendine vezir olarak seçmesi, Hüdhüd isimli kuşu, bir sefer esnasında bir karınca ile konuşması gibi olağandışı özelliklere sahip olması ile bilinmektedir. “*Süleyman, Benî İsrâil peygamberlerindedir. İsm-i a’zama yazılı yüzüğü ile dünyaya hatta bütün mahlûkata rüzgârlara hükmetmiştir. Tahtını rüzgârlar taşımıştır. Belkis Süleyman’ın zevcesidir*” (Balık, 2016: 16) gibi birçok rivayetler mevcuttur. Karcı’nın kitaba da adını veren şiiri *Yeni Bir Sevda Süleymanı*’nda, klasik Türk şiirinde sıklıkla karşılaştığımız Hz. Süleyman ve oluşturduğu çağrışımı şu dizelerde görebiliriz:

“Önce birileri vardı:

Yağmura yeni çıkmış efsane yalnızlığımızın

Gözlerimizde ölesiye bir boşluk

İçimizde serseri umutlarımızın gözü kara yağmaları

ben ve süleymân

Denizlerden bulut gibi düşler biriktirdik

Başımız sürgün günlerimizin taş gibi yalnızlığına dayalı

(...)

Şimdiyse beyninde koca bir duvar Süleymânın

İçinde bir kazan kaynıyor yıldızlardan

Topraktan boyuna

Boynu bükük türküler çıkarıyor

Ve ola ki şu anda bir denizin dibinde

Geçmişine geleceğine yanıyordur” (Karcı, 2016:15-16).

Karcı'nın ilk biriminde “efsane yalnızlığımız” dediği yalnızlık, kendi içerisindeki yalnızlığa bir çağrıdır. Karcı, “insan kendi içerisinde yalnız kalır, fiziksel olarak kalınan yalnızlık değildir bu” der. Şiirde yer alan yağmur, yağmalar, deniz, yıldız, toprak, bulut ve Süleyman çerçevesinde tüm bu doğaya özgü çağrılar, aslında Hz. Süleyman'ın hükmettiği mucizelere bir gönderme niteliğindedir. Hükümdar Süleyman'ın kudreti, divan şiirinde sevgiliyle özdeşleştirilmiştir. Özellikle son beyitte geçen teslimiyet duygusu, âşığın tıpkı Süleyman karşısında aciz ve güçsüz kalan karıncanın hikâyesi kadar vurgulayıcıdır. Sevgili aslında Süleyman'dır. Yeni bir sevda Süleyman'ı şiiri de burada doğar. Hz. Süleyman'ı divan şiir geleneğine göre düşünürsek bu iddia haksız sayılmaz. Güç, kuvvet ve olağandışı özelliklere sahip olması ile peygamber Süleyman, divan şiir geleneğinde şairin sevgilisi niteliğindedir.

Divân edebiyatında Süleyman Peygamber, yukarıda anlatılan kıssalar çevresinde yoğunlaşan düşünceler içinde ele alınır. Özellikle yüzük, karınca, Hüdhüd ve Belkis ile birlikte çok anılır. Sevgilinin dudakları mühüre benzetildiği zaman Süleyman'dan bahsedilir. Şâir sevgilisine Süleymanlık yakıştırdığı zaman onun ihtişamından bahsetmektedir. Karınca aczin; Süleyman ise iktidar ve gücün timsâli olarak tezât içinde verilir. Şâir övdüğü kişiye Süleyman dediği zaman kendisini karınca kadar âciz gösterir (Pala, 2010: 426).

Buradan yola çıkarak Karcı'nın diğer şiirlerinde "Süleyman"ın kullanımını anlamlandırmaya çalışacağız. Karcı'nın "Ara Zamanlar" adlı şiirinin bazı birimlerinde yine divan edebiyatının etkilerini ve yine Süleymân diye nida ettiği ismi görmek mümkündür.

"Zamanlardan bir zamandır

Sokak ortalarında dağ başlarında

Düşler iplik iplik gecelere aktığında

Ricat etmiş yüzümlle

Sinmiş gözlerimle

Ben Süleymân içimdeki dağların eşkiyası" (Karcı, 2016: 24).

Yine eski dile ait olan "ricat" kelimesi ile Karcı, şiirine anlam ve derinlik katmıştır. Buradaki ricat etmenin manası, bozguna uğramış, kaybetmiş birinin sinmiş gözleri ile geriye çekilmesidir. Karcı'ya göre o bozguna uğrayan kişi ise "Ben Süleyman içimdeki dağların eşkiyası" dediği kendisidir.

"Ve Sonra (Yani Aşk)" başlıklı şiirinden örnek mısralara değinecek olursak:

"Hangi Mecnûna hangi Leylâ düşer kim bilir

Kim bilir hangi hicran

Kim bilir hangi dağ başlarını tutar bulutlar yokluğun

Yüreklere cehenneme çevirir" (Karcı, 2016: 19).

Örnek olarak ele aldığımız bu birimlerde Leyla ile Mecnun'a telmihte bulunan Karcı, kalıplaşmış bir sevda örneği üzerinden kendi aşkını dile getirmiştir. Leyla ile Mecnun hikâyesini ilk defa aslen Türk olan Fars edebiyatının büyük şairi Genceli Nizami kaleme almıştır. İleriki dönemlerde Fuzuli'nin de mesnevi şeklinde kaleme aldığı bu aşk hikâyesi, Türk edebiyatı coğrafyasında geniş yankılar uyandırmıştır (Yavuz, 2005: 59-62). Mehmet Ragıp Karcı'nın İslâmî duyarlılıkları kaynak edinmesi, divan şiirinden ve eski kelimelerden yararlanmasının ardında bir anlam yatmaktadır. Karcı, divan edebiyatının sembolik bir hikâyesi olan Leyla ile Mecnun üzerinden kendi yarım kalmış buruk sevdasını harmanlamıştır.

Hem divan şiiri geleneğinden hem şairlerinden etkilenen Karcı'nın bu dizelerdeki Leyla ile Mecnun telmihi, ilahi aşka bir göndermedir. Karcı, Allah'a ulaşmada beşerî aşktan geçilmesi

gerektiğine vurgu yapmış olabilir. Bu telmih ondaki “melâl” kavramına bir destektir. Yani buradaki Leyla ile Mecnun göndermesi hem İslami boyuttan, hem divan geleneğinden hem de halk hikâyelerinden izler taşımaktadır.

“Kadın ışıltısından sızan sesi duyuyor musun

Bir adam evi açıklıyor

Kadın adamın mecnûn kalabalığını

(...)

Uzatır içinin endâzesini

Bir kerem öfkeyle ve besmeleyle” (Karcı, 2016: 24-25).

dizelerinde Karcı, yine Leyla ile Mecnuna bir gönderme yapmıştır. Leyla’sız olan bu dizelerde Mecnun’un vasfı, şairin zihnindeki ve kalbindeki Mecnun kalabalığına yani aşktan sarhoş olmuş yolunu bulamayan kendinden geçme haline işaret etmiştir. Anlatılmak isteneni açıkça vermek yerine kapalı anlatımlar kullanan Karcı, bu tür kelime oyunlarında eski dilden yararlanmaktadır. Hemen hemen her şiirinde bir kelime de olsa eski dile ait sözler mevcuttur. Bu mısralarda dikkati çeken “endâze” kelimesi eskiden kullanılan bir ölçü anlamına gelmektedir. Buradaki “kerem” sıfatı ise hem Kerem ile Aslı hikâyesine bir gönderme hem de büyüklük, ululuk, soyluk, bağışlama anlamları ile kullanılmıştır.

Divan şiiri geleneğinin izlerini ve etkilerini belirgin bir şekilde ortaya koyan *Yeni Bir Sevda Süleymanı*’nın son şiiri “Kâinatın Efendisine”, şairin kendini, kimliği ve kişiliğiyle metne dâhil ettiğini gösteren örneklerden biridir:

“Denizden açılmış gemiler

Ve yanlış analıkları kadınların

Şarkıların bilmeyen tutsaklıkları

Râgıp’ın bir Leylâ’dan öbürüne

Yanık sevdâları

(...)

SEN kadîm âşıkların Leylâsı

Sevdâ sözlerinin öksüz ve yetim hükümdârı

Büyütüp ellerinle kalbimin arasını

Tutan sesleri

Gel köle kıl kendine

Buyur beni” (Karcı, 2016: 33-34).

dizelerinde yine divan edebiyatının önemli bir hikâyesi olan Leyla ile Mecnun’a göndermede bulunur. Buradaki Mecnun, Mehmet Ragıp’ın kendisidir. Leyla, tasavvufi anlamda bir arayışın sembolü olarak da değerlendirilebilir. Çünkü Kays, Leyla’sına kavuşabilmek için yaptığı mücadeleler sonucunda ilahi aşka kavuşmuştur. “Buna göre Leyla, Mecnûn’un bilinçdışında olan kollektif kadın imajı, kısaca; animasıdır. Leyla, olumlu özelliklere sahip bir animadır. Mecnûn’un ilahi aşkı bulmasına dolaylı şekilde yardım eder. Anima, benlik ve bilinçdışı güçleri arasında iletişim kuran ve aşamalarda kahramanlara yardımcı olan dişi bir figürdür” (Kayaokay, 2014: 345). Yani Leyla, gerçek aşka giden bir araçtır. “Kadim âşıkların Leyla’sı” sen en eski ve en sadık aşkların büyülü Leyla’sısın. Sevda sözlerinin hükümdarısın, kıymetli ve kudretli gerçeksın” gibi anlamlar türetebildiğimiz bu sözlerin sahibi Karcı’nın da belirttiği gibi Kâinatın Efendisi Hz. Muhammed’dir. Divan şiirinde Hz. Muhammed sonsuz olan kadim sevgilidir. Bu birimi ikinci başlık olan İslami motif ve etkilerinde geniş çaplı ele almak daha doğru olacaktır.

“Rüyalarımda Yusuf’un

Kan tutmuş güvercinleri

Getirip gecenin mağrur aydınlığında

Hasretin avucuna koydular Süleyman’ın ölüsünü

Süleyman’ın avucunda şiir

Şiirin namlusunda Züleyha’nın gözleri” (Karcı, 2016: 28).

Söz konusu telmihte, Züleyha’nın güzelliği ve gözleri vurgulanmış ve Şiirin namlusundaki Züleyha’nın gözleri, aşığını şaire çeviren sevgilinin güzelliği ile bağdaştırılmıştır. Genel olarak baktığımızda ise Hz. Süleyman ve Belkıs aşkını hissedebilmek mümkündür. Divan edebiyatında Hz. Süleyman âşık, Belkıs da sevgilidir. Süleyman aynı zamanda şiir ülkesidir. Bu beyitte Hz. Süleyman, Belkıs aşkı, Yusuf’un Züleyha’sı üzerinden çağrıştırılması da mümkündür.

Şiirlerinde Leyla ile Mecnun'a, Yusuf u Züleyha'ya telmihte bulunan Karcı, "Sesin Müzeyyel" şiirinde, Ferhat ile Şirin'e de gönderme de bulunur.

"Şimdi ha deniz ha sen

Ha ellerine bakıp duran

Eski zaman leylakları

Ha bir demir dağı boynuna alıp delen Ferhat

Ha benim adına hasretimi sardığım seni" (Karcı, 2016: 22).

Karcı, aşkı için dağları delen Ferhat'ın mucizevi kuvvetini, kendi aşkına karşı kaldığı hasret ile eş değerde sunmuştur. Buradaki aşk yine Karcı'daki manevi aşk olarak düşünülebilir. Ferhat, "Divân şiirinde, sevgilisine kavuşmak için zorlu, gerçekleşmesi güç işleri göze alan âşığı sembolize eder" (Pala, 2010: 162). Buradaki güç işlerin, Karcı'daki sevgiliye duyulan hasret ile eş değer olduğu ifade edilmiştir.

1.2. İslami Motifler ve Etkileri

Mehmet Ragıp Karcı'nın şiirlerinde geleneğin izdüşümlerini takip edebildiğimiz bir diğer kategori, İslami motif ve etkileridir. Şiiri, Allah tarafından dünyevi eziyetlere karşı bir nefes alma aracı olarak gören Karcı, şiirlerinde "melâli" hissettirmektedir. Bu doğrultuda Karcı'nın *Yeni Bir Sevda Süleyman*'ında ele alacağımız bazı İslami çağrışımlara yer vereceğiz. Yukarıda değindiğimiz "Süleyman" meselesini burada İslami boyutta ele alınan Süleyman peygambere bir gönderme olup olmadığına dair destekleyici niteliğe sahip "Yine Ben ve Başkaları-2" şiirinde geçen göndermeler ile başlamak yerinde olacaktır.

"Rüyalarımda Yusuf'un

Kan tutmuş güvercinleri

Getirip gecenin mağrur aydınlığında

Hasretin avucuna koydular Süleyman'ın ölüsünü

Süleyman'ın avucunda şiir

Şiirin namlusunda Züleyha'nın gözleri" (Karcı, 2016: 28).

Karcı, rüyaları yorumlama kudreti ve güzelliği ile bilinen Hz. Yusuf'a göndermede bulunarak modern şiirdeki söylemin, geçmişle yani gelenekle bağlantısını koparmadığını

göstermiştir. “Yûsuf peygamber, vahdet-i vücûd öğretisi mensuplarınca hayâl ve misâl âleminin kutbu olarak kabul edilir. Bu, Yûsuf Sûresi’nde de belirtildiği üzere, onun tâbir (yorum) âlimlerinin kutbu olduğu anlamına gelir. Bunun sebebini şöyle açıklayabiliriz: Misâl âlemi nûrânîdir ve Yûsuf(s)’ın keşfi de misâl âlemine âit olup, hayâlî sûretlerin keşfi ile ilgili nûrânî ve ilmî kâbiliyet onda zuhûr etmiştir” (Gürer, 2008: 41-42). Hz. Yusuf’a yapılan bu telmihte, hem Divan şiiri geleneğindeki Yusuf ile Züleyha aşkına hem de İslami açıdan değer taşıyan peygamber Yusuf’a ve onun mucizevi rüyalarına bir gönderme yapmaktadır.

“Ben bir başkasıyım

Eyyûb’un yürekler gibi derin

Ve memnun kuyularında

Aydınlık yağmurlar çağırıyorum

Ağustoslar

Ve yorgun atlarımla

Sana geliyorum” (Karcı, 2016: 28).

“Eyyûb’un yürekler gibi derin. Ve memnun kuyularında” derken yine divan şiirine özgü düşünülerek, aşğın o kutlu sevgili karşısında tıpkı sabrıyla methedilen Eyüp peygamber gibi beklemekte olduğunu vurgular. Adı geçen peygamberler üzerinden sevgiliye dair çağrışımlar yapan Karcı, şiirlerinde Hz. Yusuf’un rüyalarına, Hz. Eyüp’ün sabrına, İslam dininin kutsal kadın simgesi olan Züleyha’ya, Hz. Süleyman ve Kâinatın Efendisi dediği Hz. Muhammed’e ve onların belirli özelliklerine vurgular yapmıştır.

Yukarıda verilen birimde geçen “*Ve yorgun atlarımla*” derken, Hz. Süleyman’ın rivayetlere göre denizden çıkan ve emrinde olan atlarına vurgu yapılmıştır. “*Kur’ânı Kerim Hz. Süleyman’ın atlarından şöyle bahseder: Hani ona öğleden sonra, bir ayağını tırnağı üstüne dikip üç ayağının üzerinde duran sür’atli koşu atları gönderilmişti de, - Gerçek ben, mal (yani at) sevgisine sırf Rabbimi zikretmek için düştüm- demişti*” (Aydemir, 1983: 177).

Süleyman’ın ihtişamlı atlarından sonra aşağı birimde geçen “*İniyor sürülerle dağlarımın karıncaları*” dizeleri bizi karşılamaktadır. Burada sürülerle dağlardan inen karıncalar, Hz. Süleyman’ın bir sefer sırasında karınca vadisine denk gelmesi ve karıncalarını ezmemesi için onu uyaran Nemle ile arasında geçen konuşmalara bir çağrışımdır.

“İniyor sürülerle dağlarımın karıncaları

Azgın ölüleri bedenimin

(...)

Tövbeli kapılar aralanıyor

İçinin bir yerlerinden

Bölük bölük turnalar salyorsun” (Karcı, 2016: 29).

Karcı, son dizede geçen *“Tövbeli kapılar aralanıyor içinin bir yerlerinden”* derken, Hz. Mevlana'nın değindiği cennetin sekiz kapısından biri olan tövbe kapısına bir gönderme yapmıştır. Karcı, son şiiri *“Kâinatın Efendisine”* şiirini İslam'ın rehberi ve sembolü olan Hz Muhammed'e yazmıştır.

“Râgıp'ın bir Leylâ'dan öbürüne

Yanık sevdâları

(...)

SEN kadîm âşıkların Leylâsı

Sevdâ sözlerinin öksüz ve yetîm hükümdârı

Büyütüp ellerinle kalbimin arasını

Tutan sesleri

Gel köle kıl kendine

Buyur beni” (Karcı, 2016: 33-34).

Bahsi geçen birimlerde Karcı, sonsuz ve tek olan sevda sahibi Hz. Muhammed vurgusunu yapar. Beşeri birçok aşktan (Leyla) sonra gerçeğin ve ebedi olanın “O” olduğunu ifade eder. Buradaki sevda sözlerinin yetim ve öksüz hükümdarı Hz. Muhammed'dir. Karcı, ebedi olan rehberinden kıyamet gününde şefaatçi olmasını dilemiştir.

“Gün gelir uçmaz olur turnaları göllerimin

İnsanlar ve defineler çıkarlar

Toprağın derinlerinden

(...)

Yalnız sen yanı başında

Dünyanın ve insanların

Ateşin

Suların

Ve hesabın karanlığında

Kayır beni” (Karcı, 2016:33-34).

Mehmet Ragıp Karcı, “Gün gelir uçmaz olur turnaları göllerimin” derken, kendi ölümünü kastetmektedir. Ölümünden sonra belirttiği “İnsanlar ve defineler çıkarlar / Toprağın derinlerinden” sözü ile mezarları kasteder. Karcı: “ölüm, son ateş, su” kavramlar ile kıyamet gününü hatırlatmıştır.

1.3. Halk Şiiri Etkisi

Çağdaş şiire gelenekle yaklaşmak, folklorik birikim ve divan şiiri ile zenginleştirmek Karcı'nın şiirlerinde sıkça rastlanılan bir durumdur. Bu bölümde Karcı'nın *Yeni Bir Sevda Süleymânî*'nda divan şiiri ve İslami etkilerden sonra halk şiiri geleneği ve folklorik birikimi tespit etmeye çalışacağız. Bu bağlamda dikkati çeken şiirler arasında “Bir Güleç Yalnızlığın” şiirini öncelikle zikretmek gerekir:

“Bir geyik geçip gidiyor gözlerinden

Saçlarında boğuk sesli bir İstanbul taşıyorsun

(...)

Usulca yanına gelip oturmuş oluyor güvercinler

Bir şarkı tutturuyorsun kara gözlü

Uçuyor atlıları bir başına

İçinde güleç yalnızlıkların” (Karcı,2016: 13).

Karcı, kullanılan “geyik, güvercin ve at” sembolleri ile halk edebiyatının motiflerinden yararlanmıştı. Geyik, at ve güvercin, Türk kültüründe olumlu ve yardımcı unsurları temsil eden hayvanlardır. Halk hikâyelerinde ve Türk mitolojisinde geçen bu hayvanları ele alacak olursak:

“Atlar, sahiplerini zor anlarda kurtaran, onlar için yas tutan, akıllı, olağanüstü yetenekli varlık olarak işlenir. (...) “Bamsı Beyrek” hikâyesinde Beyrek’in kardeşten öte gördüğü Bengiboz atı, Beyrek’i önceden uyararak zehirlenmekten kurtarır. Battal Gazi’nin Devzâde Aşkar adlı efsanevi atı ise, insanların konuşmalarını anlayabilmektedir. Köroğlu’nun sadık dostu olarak gördüğü Kırat’ı uçabilmekte, tehlikeleri önceden sezerek sahibini zor durumlardan kurtarmaktadır” (Turgunbayer, 2007: 99-100). Atlar, kutsiyeti ve sadakati temsil eden hayvanlardır. Halk edebiyatında ve Türk kültüründe İslamiyet’ten önce geyik, av olarak kullanılırken daha sonra kahramanına sadık bir yol göstericisi olmuştur. “İslami içerik taşıyan pek çok anlatmada da evliyaların geyik şekline girmeleri çok sık karşımıza çıkmaktadır. Bu anlatmalarda geyik şekline giren evliya karşısına çıktığı insana İslam yolunu gösterir, onu kötü bir durumdan kurtarır ya da yol gösterir” (Karadavut-Yeşildal, 2007: 107). Yine halk kültürüne ait olan “güvercin” motifi haber verme, dönüşme, iyi ve dilek anlamlarına gelmektedir. “Türk masallarında sık sık “ruhun beden dışında bir canlı hayvan şeklinde saklanması” motifi ile karşılaşılır. Güvercin bu hayvanlardan birisidir” (Yılmaz vd., 2012: 81).

“Bir şarkı tutturuyorsun kara gözlü” derken Karcı, halk edebiyatının sembolik güzeline çağrışım yapar. “Âşık Tarzı Türk Şiir Geleneğinde âşıklar, sevgilinin tasvirini yaparken bir güzellik unsuru olarak göz üzerinde dururlar. Şekil, renk, bakış gibi yönlerden ele alınabilecek göz hem divan hem de halk şiirinde üzerinde söz söylenen bir kavramdır. (...) Gözün halk şiirinde değinilen özelliklerinden biri de hükmedici ya da hükümdar olmasıdır.” (Saraç, Özdemir, 2015: 115). Halk ve divan edebiyatında sevgilinin güzelliği ve gözleri önemli bir noktadır. Burada geçen o kara gözler halk edebiyatında geçen güzele bir çağrışımdır.

Karcı’nın, “Ara Görüntüler (Ölüm)” şiirindeki folklorik birikime ve türkülerin vurgusuna değinecek olursak:

“Hastane önünde incir ağacı

Hastane önüne yağmur yağar

Ölüm sudadır ağaçtadır

Ağaçtan zulüm yağar

(...)

Bir yanda benim türkülerimin güvercini” (Karcı, 2016: 17-18).

Bir halk türküsü olan “Hastane Önünde İncir Ağacı”nı kullanan Karcı, folklorik havayı şiirine sindirmek istemiştir. Halk arasında yaygın olarak bilinen bu türkü, hikâyesi bakımından ölümü ve çaresizliği çağrıştırmaktadır. Türkülere olan hassasiyetini şiirlerine de yansıtan Karcı, geleneğin özünü ve türküyü hissettiren şiirler yazmıştır. *“Türkünün sunduğu vatan coğrafyasıdır. Bu öyle bir coğrafyadır ki onda hem binlerce yüzyıldır insan eli değmemiş temizliği ve doğallığıyla Anadolu’yu, hem de binlerce yıldır Türk halkının alın teri ve göz nuru ile değiştire geldiği toprağı ve kültürünü içerir. Türküler Anadolu insanı ile yoğrulup bütünleşen, özgürlüğün, barışın, hoşgörünün ve sevginin en önemli temel taşlarından birisidir”* (Aktaran: Vural, 2011: 399).

Karcı'nın değineceğimiz birçok şiirinde “türkü” kendini hatırlatmaktadır. “Yine Aşk” şiirinde geçen türkü sesi:

“Yağmur ne kadar yağsa biz o kadar ağlasak

Sen yine o sen

Gömleğin ağaç yeşili

Ellerinde bir türkünün alımlı yalnızlığı” (Karcı, 2016: 20).

Halk türkülerini şiirlerine harmanlamayı başaran Karcı, “Ve Haydar” şiirinde yine bir halk türküsüne değinmiştir:

“Bülent türküler kuruyor büyük günler üzerine

Sazını biri onarır biri kırar

Anlatılmaz bir uzun havadır geceler

Bozlaklar tadında

Ve uzun ve yalnız

Kendi sabahlarında

Telgrafın tellerine düşler mi konar” (Karcı, 2016: 30).

Saz, bozlak, türküler ve “Telgrafın Tellerine Kuşlar mı Konar” türküsü ile Karcı, folklorik birikimini modern dönem şiirine işleyen bir örnek gösterir. “Telgrafın Tellerine Kuşlar mı Konar” hasret türküsündeki kuşlara, düşler anlamını katan Karcı, türkü ile söz oyunları yaparak kendi özgün şiirini oluşturmuştur. Türküde geçen “telgrafın tellerine konan kuşlar” aslında sevgiliden ya da özlenenden gelecek olan haberi beklemek anlamındadır.

Sonuç

Mehmet Ragıp Karcı, geleneğin kendi kaleminde yeni bir mana iklimi oluşturmak için yararlanmış. Karcı, geleneğin yararlanırken, kolaylıktan, taklitçilikten uzak durmuş ve geleneğin şiirlerinde yeniden üreterek oluşturmuştur. Mehmet Ragıp Karcı; divan şiiri, halk şiiri, folklorik unsurlar, İslami ve tasavvufi birikimi kaynak edinir. Çok yönlü bir kişiliğe sahip olan Karcı'nın şiirlerinde geleneğin, nahif bir rüzgâr esintisi olarak adlandırmak doğru olacaktır. Onun şiirlerinde gelenek, çok fazla göze batmayan ve ilmik ilmik şiire işlenmiş bir birikimin yansımasıdır. Karcı, geleneğin kaynağı olan mazmunları, sözleri ve imgeleri dönüştürerek kendi özgün "Kâdim Şiirini" oluşturur. Onun kadim şiiri, günümüz şiirine yaslanarak söylenmiştir.

Halk türküleri ile özel bir münasebeti olan Karcı'nın, şiirlerinde memleket türküleri ve "yalnızlığımın türküleri" dediği ezgiler kendini sıkça hatırlatır. Karcı, şiirlerinde geleneğin yararlanırken, eski şiire ve halk şiirine alıntısız göndermelerle dönüştürmeler yapar. Şiirlerin mesaj verilmek üzere yazılmasına karşı çıkar ve "şiir anlatmaz, ima eder" der. Onun şiirleri, geleneğin özü ile harmanlanmış yeni bir çağrışımdır. Karcı, kalıplaşmış olana yeniden şekil ve anlam verme amacı güderek şiirlerini kaleme almıştır. Zira o, geleneğin günümüz şartlarında kendi özgünlüğü ile yansıtan şairlerdendir.

Kaynaklar

Akkanat, C. (2000). *Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydemir, A. (1983). "Hz. Süleyman (a.s)". *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.1, 177.

Balık, M. (2016). "Murathan Mungan'ın Şiirlerinde Geleneğin İzleri". *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.31, 3-17.

Gürer, D. (2008). "Hz. Yûsuf'un Gördüğü Rüyanın Fusûsu'l-Hikem'deki Yorumu". *İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi*, S. 21, 41-42.

Karadağlı, Mustafa. <http://www.siverekgenclik.com/haber/sair-mehmet-ragip-karci-ile-ozel-roportajimiz-12890.html> Erişim tarihi: 28 Nisan 2020.

Karadavut, Z. – Yeşildağ, Ü. Y. (2015). "Anadolu Türk Folklorunda Geyik". *Millî Folklor Dergisi*, S.76, 102-112.

- Karcı, M. R. (2016). *Tut Elimden Düşmeyelim*. Ankara: Hece Yayınları.
- Kayaokay, İ. (2014). "Fuzûlî'nin Leyla İle Mecnûn Mesnevîsinin Arketipsel Sembolizm Bağlamında Çözümlemesi". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 7, 345.
- Macit, M. (1996). *Gelenekten Geleceğe*. Ankara: Akçağ yayınları.
- Nas, H. (2006). *Modern Türk Şiirinde Geleneğin İzleri*. Yüksek Lisans Tezi. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öner, H. (2016). *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiir Poetikalarının Toplumsallık Boyutu*. Uluslararası Edebiyat ve Toplum Sempozyumu (s. 348- 350- 352). Bartın: Bartın Üniversitesi Yayınları.
- Öner, H.-Balık, M. (2018). Gelenek ve 1980 Kuşağı Şiiri. *II. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, 30 Kasım-2 Aralık 2018, Bildiri Kitabı*, Ankara: İksad Yayınevi, s. 176-182.
- Özbahçe, Osman. <http://www.yuzyuzekonusmalar.org/edebiyatcilarimiz/mehmet-ragip-karci/36> Erişim tarihi: 1 Mayıs 2020.
- Özbahçe, Osman. <https://www.biyografya.com/biyografi/7108> Erişim tarihi: 5 Mayıs 2020.
- Pala, İ. (1989). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Saraç, Ö. - Özdemir, C. (2015). "Âşık Tarzı Türk Şiir Geleneğinde Sevgili Tipi". *Dedekorkut Dergisi*, S.111-120.
- Tan, M. (2017). "Tuğrul Tanyol'un Perspektifinden Şiirde Gelenek". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 6 (7), 99-113.
- TurgunBayer, C. (2007). "Türk Dünyası Destanlarında Ortak Motifler". *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.24, 99-100.
- Vural, F. G. (2011). "Türk Kültürünün Aynası: Türküler". *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6 (3), 397-411.
- Yavuz, K. (2005). "Leyla ile Mecnun Hikâyesinin Edebiyattaki Yeri". *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 2 (4), 59-62.
- Yılmaz, O. - Savaş, T. ve Ertuğrul, M. (2012). "Güvercin ve Yetiştiriciliğinin Türk Kültüründeki Yeri". *Neşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitü Dergisi*, 1 (2), 81.